

Opplandskraft

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 - Majorstua

0301 OSLO

Deres referanse

Saksbehandler

Runar Myhrer Rueslåtten

Vår referanse

16/00390-16

Dato

25.03.2017

Søknad om midlertidig manøvreringsreglement for Hunderfossen kraftverk Tilbakemelding til NVE etter høringsrunden

Viser til e-post fra NVE av 6. mars 2017. NVE ber Opplandskraft om 1) å kommentere relevante forhold i innkomne høringsuttalelser, og 2) spesielt vurdere innspill på hvilke undersøkelser som skal gjennomføres i prøveperioden. Videre bes 3) om tilbakemelding på når nytt manøvreringsreglement kan iverksettes, herunder om det er tekniske utfordringer som vanskeliggjør en snarlig iverksettelse, og at det forslås en start- og sluttdato for det nye reglementet.

1. Kommentarer til høringsuttalelsene

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser fra følgende parter:

- Fylkesmannen i Oppland
- Fylkesmannen i Hedmark
- Oppland fylkeskommune
- Mjøsa Strandeierforening
- Lågen Fiskeelv
- Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver
- Storørret Norge

Det viktigste først: Opplandskraft (OK) er tilfreds med at alle høringspartene i sine konklusjoner/oppsummeringer støtter forslaget til nytt, midlertidig manøvreringsreglement.

Når det gjelder forhold knyttet til undersøkelser/overvåking kommenteres det under punkt 2.

Krav om omgjøring etter §28

Alle partene, unntatt Mjøsa Strandeierforening og Storørret Norge, mener at NVE, parallelt med prøveperioden for det nye reglementet, må sette i gang en prosess med omgjøring av konsesjonen etter Vannressurslovens §28. Hovedbegrunnelsen er at i tillegg til nytt manøvreringsreglement, vil dette også gi moderne standardvilkår for naturforvaltning. OK er kjent med at det for tiden pågår et arbeid med å utrede en alminnelig innføring av standard naturforvaltningsvilkår i alle eldre konsesjoner. Det vil i så fall gjøre det unødvendig med en omstendelig omgjøringsprosess. En omgjøring av manøvreringsreglementet mener OK best løses slik vi skisserer i søknaden: først en prøveperiode med et midlertidig reglement med undersøkelser av kost/nytte, deretter søknad om varig endring av reglementet, med de justeringer som prøveperioden eventuelt vil tilråde. OK kan gjerne gi garantier for at den

Opplandskraft DA
Industrigt. 45
2619 Lillehammer

Postadresse
Postboks 4100
2307 Hamar

Sentralbord
06262
Telefaks
61 22 14 70

Bankgirokonto
1594.17.05313

Organisasjonsnr.
944 237 631
MVA

midlertidige manøvreringen opprettholdes etter prøveperioden og fram til endelig vedtak om nytt reglement er fattet. Flere av høringspartene var bekymret for at man i en slik mellomperiode ville gå tilbake til det gamle reglementet.

Krav om tiltak for å hindre at nedvandrende ørret går i turbinene

Flere av høringspartene (Oppland fylkeskommune, Mjøsa Strandeierforening, Lågen Fiskeelv og Storørret Norge) krever at det gjennomføres tiltak for å hindre at nedvandrende fisk går i turbinene. Fylkesmannen i Oppland har i brev av 10.06.2014 pålagt OK å utrede og gjennomføre slike tiltak. Dette er en prosess uavhengig av søknaden om midlertidig manøvreringsreglement, og fylkesmannen påpeker i sitt høringssvar at de vil følge opp denne prosessen. Slike tiltak er svært kostnadskrevende, og det har vist seg nødvendig med omfattende forundersøkelser for å kunne gjøre nødvendige kost/nytte-analyser. Undersøkelser har pågått siden 2014 og avdekket nye kunnskapsbehov. OK kan opplyse at det i løpet av våren 2017 settes i gang avanserte undersøkelser av adferden til smolt og vinterstøing. Slik kunnskap er av fageksperter vurdert å være helt nødvendig som grunnlag for å vurdere effektive løsninger. Prosjektet gjennomføres av Norsk institutt for naturforskning som en del av forskningsprosjektet SafePass. Kostnadsrammen er på kr. 2,7 mill, der OK bidrar med kr. 1,8 mill.

Andre relevante forhold i de enkelte uttalelsene

Fylkesmannen i Oppland: Påpeker ingen andre forhold enn det som er kommentert ovenfor.

Fylkesmannen i Hedmark: Påpeker ingen andre forhold enn det som er kommentert ovenfor og under pkt. 2.

Oppland fylkeskommune: Etterlyser dokumentasjon på at ingen gyteområder blir tørrlagt ved nedgang fra 7 m³/s til 5 m³/s. Her viser vi til vår søknad og referansen Kraabøl 2006. Forøvrig påpeker fylkeskommunen ingen andre forhold enn det som er kommentert ovenfor.

Mjøsa Strandeierforening: Påpeker ingen andre forhold enn det som er kommentert ovenfor.

Lågen Fiskeelv: Har mange innvendinger og meninger om de ulike flaskehalser og tiltakene som beskrives og foreslås i søknaden. Vi nøyter oss i denne sammenheng med å påpeke at vår beskrivelse av flaskehalser og mulige forbedringstiltak er basert på omfattende forskning med tilhørende tiltaksforslag. I tillegg kan vi opplyse at Morten Kraabøl, som står bak det meste av forskningen, har lest gjennom søknaden og gått god for at vi ikke har mistolket resultatene og tiltaksforslagene. Det kan være vanskelig å forstå hva Lågen Fiskeelv egentlig mener, men vi velger å legge mest vekt på konklusjonen i sammendraget i deres uttalelse: Støtte til at Opplandskraft så raskt som mulig gjør de endringer som foreslås i søknaden.

Synspunkter på overvåking/undersøkelser kommenteres under pkt. 2

Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver: Slutter seg til høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Oppland.

Storørret Norge: Har innspill og merknader til rutiner og tiltak som vi noterer oss. Påpeker spesielt problemet med fisk som blir stående i hvilekummen, og ikke vandrer videre opp trappa. Trolig har stress av fisken knyttet til fangst i fella og manuell håndtering med bedøving, merking, måling og veiing bidratt til dette problemet. Det antas at problemet vil reduseres med fri passasje/automatisk registrering og ingen fellefangst/manuell håndtering. Vi vil overvåke situasjonen nøye ved hjelp av telleren og observasjoner i hvilekummen, og eventuelt hjelpe fisk forbi dammen manuelt. Storørret Norge ønsker også at tiltaket med å lokke, strande og fange ørret ved flomluke 1 for bæring/heising over dammen fortsetter. Som begrunnet i søknaden er det vanskelig å implementere dette som en ordinær rutine, men metoden kan vurderes nærmere ved spesielle anledninger.

Andre synspunkter på overvåking/undersøkelser kommenteres under pkt. 2

2. Undersøkelser i prøveperioden

Krav om fortsatt individmerking

To av partene, Fylkesmannen i Hedmark og Lågen Fiskeelv, mener det er viktig å fortsette individmerkingen av all oppvandrende ørret. Dette innebærer at fisken må fanges i felle og manuelt håndteres og bedøves. Det er ingen tvil om at dette påfører fisken mye stress, og ny erfaring, bl.a. fra fisketrappene i Glomma, viser at dette i seg selv er en barriere for oppvandring og kan påvirke fiskebestanden negativt. Det er bakgrunnen for at Fylkesmannen i Oppland (FMO) i brev av 6.2.2016 ga pålegg om overvåking av oppvandringen i Hunderfossen ved hjelp av automatisk fisketeller i stedet for manuell fiskefelle med tilhørende individmerking. FMO mener den automatiske telleren på en skånsom måte vil gi de nødvendige overvåkingsdata. Pålegget er et forvaltningsvedtak fattet av FMO som innehar kompetansen på dette området. Lågen Fiskeelv framsatte forøvrig ingen klage på vedtaket når det ble fattet. FMO har heller ikke påpekt behovet for å endre pålegget om overvåking i trappa under prøveperioden for nytt reglement (jf. høringsuttalelsen).

Fylkesmannen i Hedmark ser ikke ut til å være klar over hvilke parametere den automatiske telleren registrerer. Det hevdes i uttalelsen på s. 4: «Med elektronisk fiskeregistrering vil det ikke være mulig å konkludere med noe annet enn at antall gytevandrerne i trappa går opp eller ned». Det er feil. Telleren har et scanning-system som beregner fiskelengde, og en videoenhet som gjør det mulig å bestemme art (det går også noe harr i trappa), skille villfisk og settefisk (med eller uten fettfinne) og registrere f.eks soppinfeksjoner. Vi beklager at dette ikke kom klart nok fram i søknaden.

Andre spesifikke krav til undersøkelser

Lågen Fiskeelv mener det må redegjøres bedre for hvem som skal foreta undersøkelsene og hvilke metoder som skal anvendes.

Storørret Norge har en rekke innspill på hvilke undersøkelser som bør gjennomføres:

- mer kunnskap om adferd og nedvandring til villsmolt og harr,
- mer overvåking og kartlegging av utgytt fisk/vinterstøing,
- kartlegging av vandringsmønster for harr som passerer fisketrappa,
- inkludere bruk av elfiske-båt,
- tellinger av gytefisk og gytegroper ved bruk av drone,
- genetiske tester for å skaffe mer kunnskap om innavl i bestanden.

Vår kommentar: SafePass-undersøkelsene som starter våren 2017 (som nevnt under pkt. 1), undersøker adferd og nedvandring til vinterstøing og smolt med den mest avanserte metodikken som finnes i dag. I utgangspunktet var det tenkt å bruke villsmolt, men forskerne bak prosjektet mente etter grundige vurderinger at det ville være svært vanskelig og usikkert å fange villsmolt. Det ble derfor besluttet å bruke smolt fra settefiskanlegget. Denne undersøkelsen er knyttet til pålegget om tiltak for å hindre at fisk går i turbinen, og vil ikke være en del av det årlige undersøkelsesprogrammet gjennom forsøksperioden.

Når det gjelder harr, blir denne arten registrert i den automatiske telleren. I 2016 ble det kun registrert 4 harr, og det vil ikke være realistisk eller rimelig å gjennomføre nærmere adferdsstudier med en så beskjeden forekomst. Eventuelle effekter på oppgangen av harr av endret reglement, vil avdekkes gjennom tellerregistreringene.

Genetiske undersøkelser for bl.a. å avdekke kultiveringseffekter, pågår allerede i regi av Universitetet i Oslo, NINA m.fl.

Når det gjelder bruk av elfiske-båt og drone, se nedenfor.

Vårt forslag til undersøkelser i forsøksperioden

Hensikten med undersøkelsene i forsøksperioden er å få kunnskap om effekter av det nye manøvreringsreglementet, og skaffe grunnlag for å foreslå eventuelle endringer når det søkes om nytt, varig reglement. Undersøkelsene må relateres til og bygge på eksisterende data og undersøkelser av før-tilstanden.

De viktige dataseriene å bygge på er:

- 1) Fiskeoppgang i trappa, herunder lengdefordeling og forhold mellom villfisk og settefisk. Her er det dataserie fra 1960-tallet.
- 2) Tettheten av ungfisk på minstevannstrekingen. Her er det dataserie fra 1997.
- 3) Registreringer av gytefisk og gyteareal. Dataserie fra 1990-2005 (men årene 1996-2004 er uegnet grunnet store soppangrep/høy dødelighet på gytefisken).

I prøveperioden foreslår vi følgende opplegg:

- 1) Fiskeoppgangen i trappa, herunder lengdefordeling, artsfordeling og forhold mellom villfisk og settefisk av ørret, registreres med automatisk fisketeller.
- 2) Forsøk med bruk av ulike luker for slipp av overløpsvann gjennomføres for å se på effekter på oppvandringen i trappa. Den automatiske telleren gir unike muligheter til å registrere respons.
- 3) Tettheten av ungfisk registreres på de faste stasjonene og med samme metodikk som tidligere. I tillegg vil det vurderes om stasjonsnettet skal utvides og om det er mulig å bruke el-båt på strekningen mellom jernbanebrua og dammen for å øke fangbarheten.
- 4) Registreringer av gytefisk og gyteareal gjennomføres med samme metodikk som tidligere (1990-2005). Det vil vurderes å bruke drone som en ny metode i tillegg.

Undersøkelsene vil gjennomføres i nært samarbeid med Fylkesmannen i Oppland gjennom prosjektet «Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland» og Norsk institutt for naturforskning som har gjennomført mye av den tidligere forskningen. I tillegg vil vi knytte til oss Morten Kraabøl (tidligere NINA, nå Multiconsult) som har erfaring med alle de nevnte problemstillingene og forskningen rundt Hunderørreten.

3. Iverksetting av nytt manøvreringsreglement

Nytt reglement kan iverksettes fra midten av april 2017 ved at minstevannføringen på 5 m³/s begynner å slippes over isluka og at det deretter manøvreres videre i henhold til det nye reglementet.

Det er ingen tekniske vanskeligheter med en slik snarlig iverksettelse.

Opplandskraft foreslår at det nye, midlertidige manøvreringsreglementet får startdato 15.04.2017 og en varighet på fem år fram til 15.04.2022.

Med vennlig hilsen
Opplandskraft DA

Stig Morten Løken
Leder Vannkraft

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

NB! Ved svar på dette brevet benyttes referanse **16/00390-16**: